COĞRAFYA Sınıf-11

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TÜRKİYE'DE ŞEHİRLERİN FONKSİYONLARI VE SINIFLANDIRILMASI

Türkiye'de Şehirlerin Fonksiyonları

Türkiye'de şehirler; kuruluş amaçlarına, gelişimlerine ve yürüttükleri sosyoekonomik özelliklerine göre farklı fonksiyonlara sahiptir. Şehirler, fonksiyonlardan birinin veya birkaçının ağırlığına göre karakter kazanmıştır. Örneğin ticari açıdan önem taşıyan bir limanın bulunması şehrin liman fonksiyonuna bağlı olarak gelişmesini sağlamıştır. Şehirler, fonksiyonel özelliğine göre (idari, eğitim, tarım, sanayi, liman, ticaret, maden ve turizm) sınıflandırıldığında bazı şehirlerde tek bir fonksiyon ön plana çıkarken bazılarında birden fazla fonksiyonun etkili olduğu görülür. Birden fazla fonksiyonel özelliği olan şehirler, karma fonksiyonlu olarak nite lendirilebilir. İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana karma fonksiyonlu şehirlere birer örnektir. Türkiye'deki şehirlerin etki alanı; şehrin idari önem taşımasına, sosyoekonomik gelişmişliğine, ulaşım imkânlarına ve nüfusu miktarına göre değişiklik gösterir.

Fotoğraf: İdari şehir, Ankara

Şehirleri kırsal yerleşmelerden ayıran en önemli özelliklerden biri sahip oldukları işlevsel yapılardır. Kırsal yerleşmelerde daha çok tarımsal faaliyetler ön planda iken şehirlerde ise yönetim, sanayi, kültür, turizm ve ulaşım gibi fonksiyonlar gelişmiştir.

Sakin Şehir

Şehirler; küreselleşmenin etkisiyle hayatın çok hızlı aktığı, üretimden çok tüketime yönelen ve artık kendi kendine yetmeyen yaşam alanları hâline gelmiştir. Bu yerleşme- ler; insanların bir arada huzur ve güven içinde yaşamalarını amaçlayan yerler olmaktan çıkmış, hayatın yüksek tempoda yaşanabilmesi adına tasarlanan mekânlara dönüşmüştür. Küreselleşen hızlı şehir hayatına karşı 1999 yılında İtalya'nın Greve in Chianti şehrinde kurulan Cittaslow, nüfusu 50 000'in altındaki şehirlerin üye olabildiği uluslararası belediyeler birliğidir. İtalyanca "citta" (şehir) ve İngilizce "slow" (yavaş, sakin) kelimelerinden oluşan Cittaslow, Sakin Şehir anlamında kullanılmaktadır.

Sakin Şehir; bir şehirdeki yaşam kalitesinin iyileştirilerek kalkınmanın, şehrin kendi özgün yapısının, mimarisinin, gelenek ve göreneklerinin, yerel yemeklerinin ve tarihsel kimliğinin korunmasıyla mümkün olacağını öngörmektedir. Bu kavram; şehirlerin hangi alanlarda güçlü, hangi alanlarda zayıf olduklarını analiz etmelerini ve sahip oldukları imkânlar çerçevesinde bir strateji geliştirmelerini teşvik eden bir felsefedir. Bir şehrin Sakin Şehir olması; o şehrin dokusunun, renginin, müziğinin ve hikâyesinin uyum içinde olmasının yanı sıra; şehrin sakinleri ile şehri ziyaret edenlerin buradaki yaşamdan zevk alabilecek bir hâle gelmesi demektir. Yerel zanaatı, tatları ve sanatları sadece eskilerin hatırlayabildiği kavramlar olmaktan çıkarmak için bunları yeni nesillerle ve şehri ziyaret eden misafirlerle paylaşmaktır. Hayatın tek amacının bir yerlere yetişmek olmadığını, doğaya zarar vermeden de şehirlerin gelişebileceğini ve içinde bulunulan andan keyif alınması gerektiğini insanlara hatırlatmaktır.

Cittaslow Birliği'ne üye olan kentlerin ve üye adaylarının Sakin Şehir felsefesine bağlı kalmaları ve bu çerçevede hareket etmeleri için üyelik kriteri belirlenmiştir. Bu bağlamda aday şehrin geliştirdiği projelerden oluşan başvuru dosyasına ait değerlendirme sonucunun %50'den fazla puan alması gerekmektedir.

Harita: Türkiye'de Sakin Şehirlerin Dağılışı

Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 30 ülkeden toplam 252 belediye bahsedilen birliğin üyesi durumundadır. Türkiye'den Akyaka (Muğla), Gökçeada (Çanakkale), Perşembe (Ordu), Seferihisar (İzmir), Vize (Kırklareli), Yalvaç (Isparta), Yenipazar (Aydın), Halfeti (Şanlıurfa), Taraklı (Sakarya), Uzundere (Erzurum), Göynük (Bolu), Eğirdir (Isparta), Gerze (Sinop), Şavşat (Artvin), Mudurnu (Bolu), Köyceğiz (Muğla) ve Ahlat (Bitlis) belediyeleri bu birliğin üyeleri arasında yer almaktadır.

Seferihisar, 2009 yılında Türkiye'nin Cittaslow unvanını alan ilk şehridir. İzmir'in güneybatısında yer alan şehrin yaklaşık dört bin yıllık tarihî geçmişi bulunmaktadır.

Fotoğraf: Seferihisar, İzmir

Şehir; ayrıca Aka, Girit, Pers, Bergama krallıkları, İyonya, Selçuklular, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait eserleriyle zengin bir tarihe sahiptir. Ekonomik faaliyetlerin genellikle tarıma dayandığı ilçe, özellikle organik ürünleriyle ön plana çıkmaktadır.

2011 yılında Cittaslow unvanını alan ve Türkiye'nin en büyük adası olan Gökçeada, bu unvanı ile dünyanın ilk ve tek sakin adası olmuştur. Gökçeada; nostaljik evleri, doğal yaşamı, organik ürünleri ve alternatif spor olanakları ile son yıllarda önemli bir turizm merkezi hâline gelmiştir.

SORULAR

SORU 1:

I. Yüksek ve modern binaların yaygın olması

II. Yoğun sanayi faaliyetlerinden dolayı hava kirliliğinin fazlalığı

III. Gelenek ve göreneklerin korunması

IV. Yerel zanaatın sürdürülmeye çalışılması

Yukarıda verilen bilgilerden hangileri sakin şehirlerin özelliklerindendir?

A) I ve II B) II ve III
C) I ve III D) I ve IV
E) III ve IV **(Cevap E)**

SORU 2:

İtalyanca "citta" (şehir) ve İngilizce "slow" (yavaş, sakin) kelimelerinden oluşan Cittaslow, Sakin Şehir anlamında kullanılmaktadır.

I. Tarım
II. Turizm
III. Madencilik
IV. Sanayi

Sakin şehirlerde yukarıdaki ekonomik faaliyetlerden hangi ikisinin diğerlerine göre daha yaygın olması beklenir?

A) I ve II B) II ve III
C) I ve III D) I ve IV
E) III ve IV **(Cevap A)**

SORU 3:

Aşağıda şehirlere ait bazı fonksiyonlar verilmiştir;

I. Tarım
II. Sanayi
III. İdari
IV. Ticaret

İstanbul, yukarıda verilen fonksiyonlardan hangilerine sahip değildir?

A) I-II B) I-III
C) II-III D) II-IV
E) III-IV **(Cevap B)**

SORU 4:

Aşağıdakilerden hangisi ülkeizdeki sakin şehirlerden biri değildir?

A) Gökçeada B) Şavşat
C) Uzundere D) Üzümlü
E) Akyaka **(Cevap: D)**